

Өмүрканова Ч.Т.

БИЛИМ БЕРҮҮ СИСТЕМАСЫНДАГЫ АРАЛЫКТАН БИЛИМ БЕРҮҮНҮНҮН ОРДУ
Өмүрканова Ч.Т.

МЕСТО ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ
Ch.T. Omurkanova

DISTANCE EDUCATION CONTINUING EDUCATION SYSTEMS

УДК: 378.1

Кыргызстандагы азыркы тарыхый кырдаалдын өзгөчөлүктөрү билим берүүнүн мазмунун жана багыттуулугун түпкүрүндө өзгөрткөн жаңы цивилизациялык мамилелерге өтүү менен мүнөздөлөт. Бул шарттарда бүгүнкү күндүн керектөөлөрүнө ылайык билим берүү системасын модернизациялоо проблемасын чечүү өзгөчө актуалдуулукка ээ болууда. Мында өлкөнүн масштабында глобалдуу мүнөзгө ээ болгон билим берүүнүн сапатын жана жеткиликтүүлүгүн чечүү стратегиялык милдет болуп саналат.

Негизги сөздөр: үзгүлтүксүз билим берүү, инсандын өнүгүшү, өмүр бою билим алуу, гумандаштыруу, демократташтыруу, билим берүү системасы, маалыматтык технологиялар, модернизациялоо, аралыктан билим берүү.

Особенности современных исторических ситуаций в Кыргызстане характеризуются переходом к новым цивилизационным подходам, изменяющим в своей основе содержание и ориентиры образования. В этих условиях особую актуальность обретает решение проблем модернизации системы образования согласно сегодняшним потребностям. Здесь решение доступности и качества образования является стратегической задачей, имеющей глобальный характер в масштабе страны.

Ключевые слова: непрерывное образование, развитие личности, образование всю жизнь, гуманизация, демократизация, система образования, информационные технологии, модернизация, дистантное образование.

Features contemporary historical situation in Kyrgyzstan is characterized by the transition to a new modern approach, altering fundamentally the content and orientation of education. Under these conditions actually finds solution to the problems of the education system modernization in accordance with today's needs. Here, the availability and quality of education decision is a strategic goal of a global nature on a national scale.

Key words: continuing education, personal development, education for life, humanization, democratization, education system, information technology, modernization, distant education.

Билим берүүнүн азыркы системасы коомдун кийинки прогресси үчүн зарыл социалдык тажрыйбаны берүүнү уюштурууну гана талап кылбастан, о.э. инсандын өнүгүшү үчүн зарыл шарттарды камсыздоону да талап кылат. Кыргыз Республикасынын билим берүү документтеринде белгилегендей, адам өмүр бою билим алуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болушу керек, бул гумандаштыруу жана демократташтыруу принциптеринде билим берүү системасын курууда гана мүмкүн.

Олуттуу коомдук-саясий жана экономикалык өзгөрүүлөрдүн таасиринде пайда болгон Кыргызстандагы аралыктан билим берүүнү өнүктүрүүнүн уюштуруучулук-педагогикалык өбөлгөлөрүн негиз-

дөө аны сырттан окутууну модернизациялоонун натыйжасында келип чыккан туруктуу көп аспектилүү көрүнүш катары кароого мүмкүндүк берет жана бүтүндөй коомдогу билим берүү системасынын логикасына ылайык келет.

Кыргызстан коомундагы акыркы он жылдыкта келип чыккан өзгөрүүлөр аркасынан билим берүү системасынын мейкиндигиндеги коммуникативдик аракеттеги өзгөрүүлөргө да алып келди. Келип чыккан шарттардагы билим берүү системасындагы коммуникативдик процесстердин социалдык механизмдерин стабилдештирүүдөгү керектөө салттуу методдорду жана каражаттарды сактоо, о.э. биздин күндөрдө маалыматтык-коммуникативдик процесстердин таасиринин алдында калыптануучу жаңыларды иштеп чыгуу жана киргизүү менен да камсыздалышы мүмкүн.

Заманбап маалыматтык технологияларды колдонуу менен байланышкан билим берүүнүн жаңы уюштургуч формаларынын келип чыгышы билим берүү системасын модернизациялоонун маанилүү багыты болуп эсептелет. Мындай форма болуп аралыктан билим берүү саналат. Анын өнүгүшү Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан кабыл алынган “Билим берүү законунда”, “Кыргыз Республикасынын жогорку билим берүү системасында эки баскычтуу структураны орнотуу” жөнүндө 23 август 2011 ж. №496 токтому жана ошонун негизинде Кыргызстанда аралыктан билим берүү системасын түзүү жана өнүктүрүү максатында “Кыргыз Республикасынын билим берүүсүн башкарууда информациялык системаны түзүү Концепциясын кабыл алуу менен”, “2012-2020-жж. чейинки аралыкта КР билим берүүнүн өнүктүрүү Концепция жана стратегиясында” иштеп чыгуу менен байланыштуу.

Мында билим берүүчү процесстердин жеткиликтүүлүгүн жана эффективдүүлүгүн (натыйжалуулугун) олуттуу жогорулатууга мүмкүндүк берүүчү билим берүү чөйрөсүндө маалыматтык технологияларды артыкчылык менен өнүктүрүү каралган. “Маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын негизинде жалпы жана үзгүлтүксүз билим берүүнү өнүктүрүүнүн улуттук программасынын Концепциясына” ылайык иш-аракеттин кеңири спектринде окутуунун сарамжалдуу методдору менен каражаттарын издөө маселесин системалуу чечүү аралыктан окутууну жакшыртуунун багыттарынын бири болуп саналат. Окутуунун методдору менен каражаттарынын аракеттеринин кеңири спектринин алдында “... азыркы өнөр жай менен коомдук өндүрүштүн инфраструктурасына

жооп берген зарыл адистиктердин ар кылдыгын жана географиялык жана экономикалык диапазондордун мейкиндиги боюнча аракеттенүү менен, даярдалуучу адистердин зарыл санын камсыздоого алардын жөндөмдүүлүгү” түшүндүрүлөт. Ошентип, аралыктан билим берүү коомчулук менен инсандын азыркы керектөөлөрүнө ылайык билим алуунун актуалдуу жалпыга жеткиликтүү формасы катары түшүнүлөт.

Кыргыз Республикасынын билим берүү мекемелеринде аралыктан окутуу технологиясын уюштуруунун айрым маселелери, анда окутуунун усулун өркүндөтүү проблемалары Т.А. Абдрахманов, Г.Ажыманбетова, А.А. Айдаралиев, Б.Ж. Баячорова, У.Давлетов, А.М. Кененбаев, В.Л. Ким, А.К. Наркозиов, М.А. Ногоев, С.А. Нуржанова, Т.Р. Орускулов, Г.Д. Панкова ж.б. илимий-методикалык эмгектеринде чагылдырылган. Алар аралыктан билим берүүнүн артыкчылыгына төмөндөгүлөрдү киргизет: окутуунун алдыга озуп кетүү мүмкүнчүлүгү жана окуу программаларын кеңири тандоону сунуштоо; окутуунун орду жана мезгили; ыргактын варианттуулугу, окутуунун ырааттуулугу жана улантуучулугу; ишкердүүлүктүн белгилүү бир түрлөрүн алмаштыруу жана байытуу мүмкүнчүлүгү; студенттин индивидуалдуулугун эске алуу менен окуу процессин интенсификациялоо; билим берүү процессинин катышуучуларынын убактысын бөлүштүрүүнүн рационалдуулугу; өндүрүштөн ажыратпас-тан окутуу; аудиториянын ченемсиздиги.

Өлкөбүздөгү аралыктан окутуу маалыматтарды алмашууну камсыз кылган маалыматтык технологияларды (спутниктик телекөрсөтүү, компьютердик байланыш ж.б.) пайдаланууга негизделген адистешкен билим берүү чөйрөсүнүн жардамы менен калктын кеңири катмарларына аралыктан билим берүү кызматын жеткирип жатат. Аралыктан билим берүү системасында билим алуу, билгичтикке жана көндүмгө ээ болуу процесси аралыктан окутуу деп аталууда. Тармактык компьютердик техникаларды пайдалануудан өзгөчө байкалган интерактивдүүлүктүн жогорулаган даражасы аралыктан окутуунун негизги айырмалануучу түздөмөлөрүнүн бири болуп саналат.

Изилдөөнүн темасы боюнча жүргүзгөн анализ аралыктан окутууну заманбап маалыматтык технологияларга негизделген алыстан кирүүгө мүмкүн маалыматтык-билим берүүчү система катары жыйынтык жасоого мүмкүндүк берет. Ал өзүндө классикалык жогорку билим берүүнүн элементтери менен виртуалдуу билим берүү чөйрөсүнүн көп сандаган элементтерин айкалыштырат жана аны диалектикалык туруктуу көп аспектүү көрүнүш катары кароого мүмкүндүк берет, анткени сырттан окутууну модернизациялоонун жыйынтыгы болуп саналат жана жалпы коом менен билим берүү системасынын өнүгүшүнүн логикасына туура келет.

Кыргыз педагогикасында аралыктан билим берүү менен окутуунун ар кандай маселелерин (аралыктан билим берүү чөйрөсү, аралык компьютердик технологиялар, конкреттүү дисциплиналарды

окутуу, билимдерди текшерүү) изилдөө кабыл алынгандыгына карабастан, аны эффективдүү (натыйжалуу) уюштуруу проблемасы ачык бойдон калууда себеби, биздин оюбузда, изилдөөчүлөрдүн негизги көңүлү аралыктан окутууну уюштуруунун техника-технологиялык аспектисине бурулуп жатат. Аралыктан окутуунун өзгөчөлүгүнө дал келүүчү катары бул аспектинин маанисин кемитпестен, ал практикалык маселелерди ж.б.д.у.с. чечүү үчүн алынган билимдерди өз алдынча колдонууга жана өзүн өзү текшерүүнүн ыкмаларына, эффективдүү коммуникацияга жана өзүн өзү аныктоого жөндөмүн актуалдаштыруу менен, студенттердин жеке жоопкерчилигин күчөтүү менен өнүктүрүүчү потенциалга ээ экендигин белгилөө зарыл. Бул аралыктан окутуунун мүмкүнчүлүктөрүн жана артыкчылыктарын толук кандуу ишке ашыруу максатына ээ ЖОЖдо аралыктан билим берүүнү уюштуруунун илимий негизделген педагогикалык моделин курууну талап кылат.

Азыркы учурда Кыргыз Республикасында жогорку билим берүүнү модернизациялоонун негизги багыттарын конкреттештирүү, жогорку кесиптик билим берүүнүн ийкемдүүлүгүн жана сапатын өркүндөтүү боюнча иш-чараларга тактоолорду жана толуктоолорду киргизүүнүн зарылчылыгы бышып жетилди. Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги ЖОЖдордо окутуу азыркы учурдагы жогорку технологиялык деңгээлде уюштурууга ылайык келбестиги, анын бүтүрүүчүлөрүн иш менен камсыз кылуунун жыл сайын өсүп бара жаткан көйгөйү жана адистерди даярдоо эл аралык деңгээлге ылайык келбегендиги билим берүүнүн сапатын жогорулатууга жетишүүгө тоскоол болуп жаткан механизмдер деп эсептешет.

Билим берүүдө жаңы маалыматтык технологияны туруктуу колдонуу университеттердин сапатынын жана жаңычылдыгынын символу болуп калды.

Кыргызстандагы аралыктан окутуунун азыркы учурдагы келечеги “Маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын негизинде жалпы жана үзгүлтүксүз билим берүүнү өнүктүрүүнүн улуттук программасынын Концепциясында” билим берүүнүн жетектөөчү тенденциялары аныкталган: глобалдаштыруу (өлкөдөгү аралыктан окутуу аркылуу бирдиктүү дүйнөлүк билим берүүчүлүк мейкиндикке чыгуу); өмүр бою билим алуунун үзгүлтүксүздүгү; инсандын артыкчылыгына жана анын бакубат жашоосуна, о.э эртеңки күндүн өндүрүшү менен экономикасынын муктаждыктарына билим берүүнүн багытталгандыгы; интерактивдүү коммуникациянын толуктугун жана ар түрдүүлүгүн камсыздаган, окутуучу менен студенттин өз ара аракетине окутуунун аралыктан жана күндүзгү формаларынын айкалышы; дидактикалык системалар менен аралыктан окутуунун уюштуруучулук-педагогикалык моделдеринин интерактивдүүлүгү.

Кыргызстанда билим берүүнүн азыркы системасынын абалы жеткиликтүү билим берүүнүн фор-

масы катары аралыктан окутуунун фундаменталдык негиздерин комплекстүү изилдөөнүн зарылдыгы жөнүндөгү маселени кезектеги милдет катары койду

Аралыктан окутуу процессинде студенттин өз алдынча ишине басым жасоо изилдөөчүлөргө студенттин ишинин төмөндөгү курамдык компоненттерин ачууга мүмкүнчүлүк берди:

1. Өзүн өзү окутуу – кандайдыр бир маселени өз алдынча үйрөнүүгө түзүлгөн системалуу окуу ишмердүүлүгү.

2. Өзүн өзү аныктоо – кесипти, таанып билүүчүлүк ишмердүүлүктүн формаларын, методдорун жана каражаттарын тандоо.

3. Өзүн өзү өнүктүрүү – өздүк турмуштук дараметин (потенциалын), анын мазмунун жана багытталышын ишке ашыруу;

4. Өзүн өзү баалоо – өзүн, өзүнүн мүмкүнчүлүктөрүн, сапатын жана турмуштагы өз ордун баалоо.

5. Өзүн өзү долбоорлоо – келечектеги адис түзүүгө умтулган образ менен жана келечектеги ишмердүүлүгүн пландоону түзүү менен байланыштуу.

6. Өзүн өзү текшерүү – аң сезимдүү баа берүү жана окуу, окуу-өндүрүштүк максаттарды аткаруунун олуттуу эрежелери жана коюлган максат менен ылайык өз аракеттерин жөнгө салуу.

7. Өзүн өзү жөнгө салуу – иштелип чыккан принциптерге ылайык өзүнө коюлган талаптардын негизинде өздүк ишмердүүлүгүн өзүн өзү башкаруусу.

Адабияттар:

1. Абдрахманов Д.А. Особенности разработки электронных учебных курсов для дистанционной формы обучения //Интеграционные основы совершенствования системы высшего образования: сб. науч. тр. - Бишкек, 2001. - С. 79-86.
2. Ажыманбетова Г.И. Создание базы данных в М8Ассез методическое руководство к лабораторным работам по информатике для студентов всех специальностей. - Б.: КГУСТА, 2002. - С. 41.
3. Айдаралиев, А.А. Реформа высшего образования в Кыргызстане: // Проблемы интеграции вузов Центральной Азии в мировое образовательное пространство. - Бишкек, 1997. - С. 28-41.
4. Ким, В.Л. Рекомендации по созданию учебных пособий для студентов дистанционно ообучения. - Бишкек: ИИМОП КГНУ, 1998. - С. 16.

Рецензент: к.пед.н., доцент Турусбекова А.Э.